સલામી સવારની..

કરી અનદેખી કાશ્મીરમાં સેના બેચેન છે!
ફેલાયા ઘેર ઘેર આતંકીઓ કોની દેન છે?
રહ્યા'તા ઘેનમાં, કોમવાદી મતના નશામાં -
છો પંપાળો, ઈ પ્રજા, આતંકની સગી બેન છે
(અલગાવવાદી અમીચંદો)

સુપ્રભાતમ્
સુરેશ પ્રા. ભટ્ટ
99789-26251

હાઈકુ

જાય છે ઘર
ફૂટેલાં કુટુંબીથી -
છે દેશદ્રોહી...

છે સૌ સમાન -
કોઈ વિશિષ્ટ નથી -
ભારતવાસી...

ચિંતન

આત્મનઃ સુખરૂપત્વાદાનંદત્વં સ્વલક્ષણમ્ ।
પરપ્રેમાસ્પદત્વેન સુખરૂપત્વમાત્મનઃ ॥

ઉપરોક્ત શ્લોક 'ડીવાઈસ સંસ્કૃત સુભાષિત'માંથી લેવામાં આવેલ છે.

આત્મા સુખરૂપ હોવાથી આનંદ એ જ તેનું પોતાનું લક્ષણ છે. આ આત્મા બીજાઓના પ્રેમનું સ્થાન છે માટે સુખરુપ છે.

'આત્મા' મૂળ તો ઈશ્વરનો અંશ જ છે તેથી એ આનંદ સ્વરુપ 'ભગવાન' પરમાત્મા, ઈશુ-ઈશ્વર-અલ્લાહ જ છે. અને તેથી આનંદ આપનાર આનંદરૂપી જ છે.

બાકી તમે જાતે તમારા સ્વભાવ - વાણી - વર્ણનથી તમારી આસપાસ 'હોળી' પ્રગટાવો તો આત્માને સંતાપ-તાપ તો લાગવાનો જ છે.

સુવિચાર

- ચલિયે જિંદગી કા જશ્ન કુછ ઈસ તરહ મનાતે હૈં, કુછ અચ્છા યાદ રખતે હૈ, કુછ બુરા ભૂલ જાતે હૈ - **બહેરામ દસ્તુર**
- આપણું ચરિત્ર આપણી સફળતાઓ તેમજ આપણી નિષ્ફળતાઓથી પણ ઘડાય છે - **જહોન ગ્રે**
- સંબંધો કાચના વાસણ જેવા છે. તમે તેને ફરી સાંધી શકો છો, પણ તેઓ મૂળ જેવાં તો કદી નહીં થવાનાં - **ડો. ચંદ્રકાન્ત મહેતા**
- તમે જયારે જાગૃત બનો છો ત્યારે તમે જ શક્તિઓ અને બળની ઉણપ અનુભવો છો, તેને પોતાનામાં જ શોધવાનો પ્રયત્ન કરો છો - **સંત ફ્રાન્સીસ**
- મહાન લોકો એટલા માટે મહાન છે, કેમ કે દેખાતી અનેક નિષ્ફળતાઓ છતાં તેમણે પોતાનામાં વિશ્વાસ રાખીને આગળ વધવાનું ચાલું રાખ્યું હોય છે - **ટોની બુઝાન**
- શીખવાની અશક્તિ જેવું કંઈ હોતું જ નથી, માત્ર શીખવાની અશક્તિ હોઈ શકે છે - **રિચાર્ડ બેન્ડલર**
- આજનું ઔષધ : એક કપ પાણીમાં એક ચમચી હળદર નાખી ઉકાળીને પીવાથી માથાનાં દુઃખાવો મટે છે

(સંકલન : દીપક વી. આશરા)

બોધકથા

વિશ્વ વિખ્યાત અલ્લમા ઈકબાલ,કવિ થવા ને દિલ અને સીધા સાદા અલ્લાહના બંદા હતા. સાદગી એ જ એમની મહાનતા હતી.એક વાર લુધિયાણાના નગર શેઠે એક કવિ સમેલનનું આયોજન કર્યુ. તેમાં પંજાબ, કાશ્મિર અને લાહોર સુધીના ધુરંધર કવિઓ પધાર્યા હતા. જેમાં અલ્લમા ઈકબાલ પણ સામેલ હતાં. મોડી રાત્રે સંમેલન પૂરું થયું. યજમાને સૌ કવિઓને કહ્યું, 'મારી હવેલીમાં આપ સૌને રોકવાની ભવ્ય વ્યવસ્થા છે. માટે કોઈ સંકોચ વગર આપ સૌ મારી હવેલીમાં આરામ કરવા પધારજો.' અલ્લમા એ ખાનગીમાં યજમાનને કહ્યું, 'મને આપની ભવ્ય હવેલીમાં ઊંઘ નહીં આવે. આપ મને એક સામાન્ય ગોદડી લાવી આપો. હું આવી ભવ્ય વ્યવસ્થાથી ટેવાયેલો ન હોવાથી મને ઊંઘ નહિ આવે. આપના આંગણામાં ખુલ્લા આકાશ નીચે આ બાંકડા ઉપર જ હું ગોદડી બિછાવીને સૂઈ જઈશ.' યજમાનને આ મહાન કવિ ઈકબાલ ઉપર માન વધ્યું. અને એમણે એ પ્રમાણે ઈકબાલને સુવડાવવાની વ્યવસ્થા કરી.

આતંકવાદ સામે વિશ્વમત જરૂરી

એક તરફ પાકિસ્તાન આર્મીના કબજામાંથી ભારતીય પાઈલટ અભિનંદ વર્તમાનને તાબડતોબ મુક્ત કરાવવાની ઉજવણી ચાલી રહી હતી ત્યારે બીજી તરફ જમ્મુ-કાશ્મીરમાં આતંકવાદીઓ સામે ભારતીય અર્ધ લશ્કરી દળના જવાનોની મુઠભેડની તડાફડી બોલી રહી હતી. લાશો વચ્ચેથી એકાએક આતંકવાદી ઊભો થઈ ગયો અને ચાર જવાનોને શહીદ કરી દીધા, બીજા આઠ ઘાયલ થયા. મુત્સદ્દીગીરીથી પાકિસ્તાનના કબજામાંથી આપણા પાઈલટ દળના પાઈલટને તો છોડાવી શકાયો પરંતુ આતંકવાદીઓનો સફાયો કરવાની ઝુંબેશ છતાં હજી એ 'રિયલ પ્રોજેક્ટ' તો અધૂરો જ છે. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ એક સમારંભમાં 'પાઈલટ પ્રોજેક્ટ' પૂરો થયો એનો ઓડકાર ખાધો હતો ત્યારે સાથે જ રિયલ પ્રોજેક્ટ - આતંકવાદ ખાત્મા વિશેનો કાર્યક્રમ બાકી હોવાનો પણ એકરાર કરી જ લીધો હતો. બધું રાજકીય સ્તરે પતી શકતું હોત તો કાશ્મીર પ્રશ્ન વર્ષો પૂર્વે ઉકેલાઈ ગયો હોત. અંગ્રેજો સળગતું ઉંબાડિયું મૂકીને ચાલ્યા ગયા હતા. જૂનાં રજવાડાંને ભારત કે પાકિસ્તાન - જેની સાથે જોડાવું હોય એવી છૂટ હતી, બલકે બે પૈકી કોઈની સાથે ન રહેવું હોય તો એ વિકલ્પ પણ ખુલ્લો હતો. પાંચસો છાસઠ જેટલાં નાનાં-મોટાં રજવાડાં વેરવિખેર ન થઈ જાય - મળેલી આઝાદી હાંસીપાત્ર ન બની જાય એ માટે તત્કાલીન ગૃહપ્રધાન અને નાયબ વડાપ્રધાન સરદાર પટેલ નાદુરસ્ત તબિયત વચ્ચે પણ ઉજાગરા કરતા રહ્યા અને દેશને અખંડિત સ્વરૂપ આપી અંગ્રેજોની કુટિલ ચાલ નિષ્ફળ બનાવી શક્યા. કાશ્મીરો પ્રશ્ન અધ્ધર લટકતો રહ્યો એમાં તત્કાલીન મહારાજ હરિસિંહની અવઢવ સૌથી વધારે

તંત્રીસ્થાનેથી...

જવાબદાર ગણાય. જો કે કાશ્મીર ખીણની પ્રજા પોતે પણ બેઉ તરફ સંબંધો રાખવા માંગતી હતી. એ અવઢવ આજ સુધી અકબંધ રહી છે. કાશ્મીર પાછળ દેશના સૈનિકોએ ઘણું લોહી રેડાઈ ચૂક્યું છે. અબજો ડૉલરનો ખર્ચ એક એવા પ્રદેશ પાછળ થતો રહ્યો છે. જેની જુવાન પેઢી આજની તારીખે પણ હાથમાં પથ્થર લઈને ઊભી છે. પાકિસ્તાનના ધુરાવાહકો માટે પણ કાશ્મીર ગળાની ફાંસ બની ચૂક્યું છે. અત્યાર સુધીના તંત્ર વાહકો પૈકી એક પણ માઈનો લાલ કાશ્મીરને ભારતનો ભાગ માનવા તૈયાર નથી. ચીન સહિત અનેક દેશો ભારતના નકશામાં ઉપરનું ટોચકું કાપી લેતાં રહ્યાં છે. ભારત હરહંમેશ ફરિયાદીની રોલમાં જ રહ્યું છે. પાકિસ્તાનના રાજકારણનું કેન્દ્ર બિંદુ વિકાસ નથી - ત્યાં ભારત વિરોધી જુવાળ ઊભો કરવા માટે કાશ્મીરનો જ મુદ્દો ઉછાળાતો રહ્યો છે. પાકિસ્તાનની બદનામ જાસૂસી સંસ્થા આઈએસઆઈ આતંકવાદીઓને પ્રોત્સાહિત કરે છે, ફંડ પૂરું પાડે છે. કાશ્મીરમાં જ રહેતા અને હિંદુસ્તાનનું અન્ન ખાતા અલગતાવાદીઓ ઉપરાંત ખુદ મહેબૂબા મુફતી જેવા રાજકીય નેતાઓ પાકિસ્તાન તરફી નિવેદનો કરી પ્રજાને ઉશ્કેરતા રહે છે. ત્યારે 'પાઈલટ પ્રોજેક્ટ' પૂરો થયા પછી જે 'રિયલ પ્રોજેક્ટ' અધૂરો છે તે ક્યારે સંપન્ન થશે? મોદીને તો ચૂંટણી જીતવા માટે સાનુકૂળ મુદ્દો પાકિસ્તાને અને આતંકવાદીઓએ જ આપી દીધો છે. પરંતુ શું કાશ્મીર પાકિસ્તાનના રાજકારણીઓની જેમ ભારતીય નેતાઓ માટે પણ ચૂંટણીનો જ મુદ્દો બની રહેવા સરજાયું છે ? પ્રજાએ આ અંગે જરા વધુ ગંભીર બનવાની અને ચેતીને ચાલવાની જરૂર છે.

ઈશ્વરની સર્વવ્યાપકતા ભાવનાત્મક કે સૈધ્ધાંતિક?

અધ્યાત્મ દર્શન
બ્રહ્માકુમાર પ્ર. શાહ

એક પ્રેમિકા પોતાના પ્રિયતમની યાદમાં જ્યારે મગ્ન થઈ જાય છે ત્યારે તેનો પ્રિયતમ ત્યાં હાજર ન હોવા છતાં, તેના સાનિધ્યનો તેની સાથેના પ્રેમ સંપન્ન આદાન-પ્રદાનનો તે સહજ અનુભવ કરે છે. આ અનુભૂતિ તે ભાવનાત્મક સ્તરથી પોતાના માનસ પટલ પર કરે છે. તે જ રીતે એક ઉચ્ચ કોટિનો ભાવુક ભક્ત જયારે પોતના ઈષ્ટની યાદમાં તન્મય થઈ જાય છે ત્યારે તેની નજર જ્યાં જ્યાં જાય છે, ત્યાં ત્યાં તેને પોતાના ઈષ્ટના દર્શન થાય છે.મીરાબાઈ એટલી હદે કૃષ્ણમય હતા કે તે પોતાના માનસ પતિ તરીકે સ્વીકારેલ શ્રીકૃષ્ણની સર્વત્ર અનુભૂતિ કરી શકતા હતા. શ્રીકૃષ્ણના મુખડાની માયા એવી લાગી હતી કે તે તેના મુખડાના દર્શન કરી ઉપરામ રહેતા હતા. ધર્મગ્રંથ ભાગવતમાં અતિન્દ્રિય સુખમાં રમણ કરતી ગોપીઓનું વર્ણન પણ આવું જ છે. દરેક ગોપી એટલી શ્રી કૃષ્ણમય હતી કે દરેકને પોત પોતાના સ્થાને એવો અહેસાસ થતો કે શ્રીકૃષ્ણ વ્યક્તિગત રૂપે ફકત મારી સાથે જ છે.ગોપીઓ પોતાની શુદ્ધબુદ્ધ પણ ભુલી જતી હતી. મહારાસ આવી જ અનુભૂતિઓનું એક દૃષ્ટાંત છે.

અનેક ભક્તોની, સાધકોની અને તપસ્વીઓની આવી ભાવનાત્મક અનુભૂતિઓને કારણે આપણે પરમાત્માને સર્વવ્યાપક હોય તેમ માનવા લાગ્યા અને કહી દીધું કે પરમાત્મા સર્વવ્યાપક છે, કણ કણમાં છે. કણ કણમાં ભગવાન નામની એક ફિલ્મ પણ બનાવી દીધી. પરંતુ જો આપણે ભાવનાત્મકતાથી થોડા ઉપર ઉઠીને સ્વયં ભગવાને આપેલા ગીતા જ્ઞાનના આધારે તેમજ સૈધ્ધાંતિક દૃષ્ટિએ વિચારીશું તો ખ્યાલ આવશે કે આ વાત સત્યથી કેટલી વેગળી છે. આવો, આ અંગે કેટલાંક મહત્વના મુદ્દાઓ ઉપર નજર દોડાવીએ.

● આ સમગ્ર જડસૃષ્ટિ તેમજ જીવસૃષ્ટિ પરમાત્માની રચના છે અને સ્વયં પરમાત્મા તેના રચયિતા છે, એવું આપણે સ્પષ્ટ પણે માનીએ છીએ. જો પરમાત્મા સર્વવ્યાપી હોય અર્થાત કણ કણમાં વ્યાપ્ત હોય તો સમગ્ર સૃષ્ટિ તેમજ પરમાત્મા બંને એક જ છે એવું પ્રતિપાદિત થાય અને ત્યાં રચના અને રચયિતાનો ભેદ સમાપ્ત થઈ જાય છે. પરંતુ ગીતામાં પોતાનો સ્પષ્ટ પરિચય આપતા પરમાત્મા કહે છે કે મારું પોતાનું સ્વતંત્ર અસ્તિત્વ છે, હું જગતનો નિયંતા છું, સમગ્ર સૃષ્ટિ અને પ્રકૃતિ મારી રચના છે અને તે મારે આધીન છે. મારૂ પોતાનું આગવું નામ, રૂપ, ગુણ, કર્તવ્ય અને ધામ છે. વિશ્વના બધાં જ મહાન ધર્મ સ્થાપકોએ પણ પ્રકૃતિથી અલગ પરમાત્માના સ્વતંત્ર અસ્તિત્વનો સ્વીકાર કર્યો છે.

● શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતામાં ભગવાન પોતાના નિવાસ સ્થાનનું વર્ણન કરતાં કહે છે કે હું આ ભૌતિક દુનિયાથી ઉપર આવેલા પરમધામનો નિવાસી છું કે જેને સૂર્ય કે ચંદ્રનો પ્રકાશ પણ પ્રકાશિત કરી શકતો નથી અને અતિ ધર્મની ગ્લાનિના સમયે હું મારા પરમધામને છોડી આ ભૌતિક સાકારી દુનિયામાં આવું છું અને દુષ્ટોનો વિનાશ કરી, સત્ ધર્મની સ્થાપના કરૂં છું.આ સંદર્ભે પરમાત્માને સર્વવ્યાપી માનવું કેટલું યોગ્ય છે.

● પરમાત્માને આપણે આપણા પરમપિતા, પરમશિક્ષક તેમજ પરમ સદ્ ગુરૂ માનીએ છીએ, તો કોઈ પિતા પોતાના પુત્રમાં કે કોઈ શિક્ષક પોતાના વિદ્યાર્થીમાં કે કોઈ ગુરૂ પોતાના શિષ્યમાં શું વ્યાપ્ત હોઈ શકે? સર્વવ્યાપી માન્યતાથી બે વચ્ચેનો ભેદ સમાપ્ત થઈ જાય છે.

● પરમાત્માની સર્વવ્યાપકતાનો એક અર્થ એવો પણ થાય કે મારામાં પણ પરમાત્મા છે અર્થાત્ હું સ્વયં પરમાત્મા છું. જો આમ જ હોય તો મારે દર દર ભટકી એવું કહેવાની જરૂરત પડે ખરી કે હે પ્રભુ દર્શન આપો, હે પ્રભુ કૃપા કરો, અને તે પણ ઉપર હાથ કરીને? એક બાજુ આપણે મંદિરમાં શિવલિંગની સ્થાપના કરી, તેની પરમપિતાના રૂપમાં પુજા કરીએ છીએ અને બીજી તરફ સ્વયંને શિવ ભગવાન સમજી ''શિવોહમ્''ની રટ લગાવીએ છીએ. શું આ વિરોધાભાસી નથી?

● પરમાત્માને આપણે સર્વગુણોના સાગર, સર્વશક્તિઓના સાગર, દયા તેમજ કરૂણાના સાગર કહીએ છીએ. દરેક વસ્તુ કે વ્યક્તિ જ્યાં ઉપસ્થિત હોય ત્યાં તેના ગુણો પ્રત્યક્ષ થયા વગર રહે નહીં અર્થાત્ જયાં ગુણી છે ત્યાં ગુણ છે. દા.ત. ગરમ તપાવેલું લોખંડ તેના ગરમીના ગુણને પ્રત્યક્ષ કર્યા વગર રહી શકે નહીં, તેથી જો પરમાત્મા સર્વવ્યાપી હોય તો સર્વગુણો તેમજ શક્તિઓ દરેક સ્થાને પ્રત્યક્ષ થવા જોઈએ. પરંતુ આજે તો દુનિયાની એવી પરિસ્થિતિ છે કે પરમાત્માના ગુણ કે શક્તિનો અંશ શોધવો પણ મુશ્કેલ છે. જો કોઈ વ્યક્તિ બીજી વ્યક્તિનું ખુન કરે કે એક પુરુષ સ્ત્રી પર બળાત્કાર કરે તો શું એવું માનવું કે એક પરમાત્મા બીજા પરમાત્માનું ખુન કરે છે કે બળાત્કાર કરે છે?

● વિશ્વબંધુત્વની ભાવનાનો સ્વીકાર સર્વ ધર્મોએ કરેલો છે. આપણે સ્પષ્ટપણે માનીએ છીએ કે, આપણે સૌ મનુષ્ય આત્માઓ એક જ પારલૌકિક પરમપિતા પરમાત્માની સંતાનો છીએ અને આપસમાં વાસ્તવિક રીતે ભાઈ-ભાઈ છીએ. અર્થાત્ સર્વ જીવાત્માઓ અને પરમાત્મા અલગ છે પરંતુ તેમની વચ્ચે પિતા-પુત્રનો સંબંધ અવશ્ય છે. પરમાત્મા સર્વવ્યાપી હોય અર્થાત્ આત્મા પરમાત્મા એક જ હોય તો આપણે વિશ્વબંધુત્વની નહીં પરંતુ વિશ્વપિતૃત્વની વાતો કરવી જોઈએ.

ઉપરોકત મુદ્દાઓથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે,સૈધ્ધાંતિક રીતે પરમાત્માને સર્વવ્યાપક માનવા યોગ્ય નથી. જગતપિતા, જગત નિયંતા, જગત નિયામક હોવાના નાતે પરમાત્માની સત્તા, પરમાત્માની આણ સમગ્ર બ્રહ્માંડમાં વ્યાપેલી છે એવું કહી શકાય કે એવું અનુભવી પણ શકાય. ઈશ્વર પ્રત્યેની અસીમ શ્રધ્ધા, નિર્મળ- નિસ્વાર્થ પ્રેમ અને તેમના પ્રત્યેનો સમર્પણ ભાવ આપણને તેમની સર્વત્ર હયાતીનો અનુભવ ભાવનાત્મક સ્તરે જરૂર કરાવી શકે છે એટલે ઈશ્વરની સર્વવ્યાપકતા ભાવનાત્મક રીતે યોગ્ય છે, પરંતુ સૈધ્ધાંતિક રીતે નહીં. આ લેખથી કોઈની પણ આસ્થા કે શ્રધ્ધાને ઠેસ પહોંચાડવાનો લેશ માત્ર આશય નથી. પરમાત્મા સર્વ વ્યાપી નથી પરંતુ પરે તે પરે પરમધામના વાસી છે એ વિગતે સમજવા આપના નજદીકના પ્રજાપિતા બ્રહ્માકુમારી ઈશ્વરીય વિશ્વ વિદ્યાલય સેવાકેન્દ્ર પર રોજ સવારે ૮.૦૦ થી ૧૧.૦૦ અને સાંજે ૪.૦૦ થી ૭.૦૦ દરમ્યાન પધારવા હાર્દિક ઈશ્વરીય નિમંત્રણ છે.

- ઓમ શાંતિ

સદીના શ્રેષ્ઠ શિલ્પાંકનનું શ્રેષ્ઠ ચિત્રાંકન : રાણી કી વાવ : રમ્ય રૂપાંતરણ

મોરપીંછના રંગ
ડો. કનૈયાલાલ ભટ્ટ

આપણે ત્યાં મોટેભાગે સાહિત્ય, સામાજિક, રસોઇ, ઈતિહાસ, રાજનીતિ, મોટિવેશન કે ધાર્મિક વિષયના પુસ્તકો વિશેષરૂપે પ્રગટ થાય છે. પણ કલા વિષયક પુસ્તકો ખૂબ જ ઓછા જોવા મળે છે. ગુજરાતીમાં કલા વિષયક સામયિકો પણ માત્ર બે ત્રણ જ છે. જે કલાઓથી ગુજરાતનું ગૌરવગાન વિશ્વભરમાં થાય છે એવી કલાઓને આપણે જ મહત્વ નથી આપતા એ ખૂબ જ દુ:ખની વાત છે. સંસ્કૃતમાં તો કહ્યું છે કે કલા વિનાનો માણસ સાક્ષાત પશુ સમાન છે. આપણા શાસ્ત્રોમાં ૬૪ કલાઓ ગણાવાઈ છે. જેમાં સાહિત્ય, સંગીત, નાટ્ય, નૃત્ય, શિલ્પ અને ચિત્ર – આ છ કલાઓને આપણે વિશેષ રીતે જાણીએ છીએ. આવી કલાઓને જીવંત રાખવા ગુજરાતમાં આજે પણ કેટલીક સંસ્થાઓ કટિબદ્ધ છે. '' કલા પ્રતિષ્ઠાન '' નામે સુરતમાં એક કલા સંસ્થા કાર્યરત છે જે વિવિધ કલાઓ અને કલાકારોને પ્રોત્સાહિત કરીને અવાર નવાર સન્માનિત કરે છે. આ કલા પ્રતિષ્ઠાન દ્વારા તાજેતરમાં એક કલા ગ્રંથ પ્રગટ થયો છે. '' રાણી કી વાવ : રમ્ય રૂપાંતરણ '' કવર અને ગ્રંથના શ્વેત – શ્યામ ફૂલસ્કેપ ટાઈટલ ઉપર એકદમ આકર્ષક ચિત્ર અને વિવિધ રંગની ઝાંય એની કલાત્મકતાના ધોતક બને છે. આ કલાગ્રંથમાં ૧૧મી સદીમાં સોલંકી રાજા ભીમદેવ પહેલાની રાણી ઉદયામતિએ અગિયારમી સદીના અંત ભાગમાં રાજાની પુણ્યસ્મૃતિમાં આ વાવનું બાંધકામ કરાવીને ગુજરાતી શિલ્પકલાને વિશ્વ સમક્ષ વહેતી કરીને ગુજરાતી સંસ્કૃતિનું ગૌરવગાન કર્યું હતું. આ રાણ કી વાવ ભારતીય શિલ્પ સ્થાપત્ય કલાની દૃષ્ટિએ સૌથી વિશાળ અને શ્રેષ્ઠ છે. કેમ કે એની ભવ્યતા, દિવ્યતા અને રમ્યતા અદ્વિતીય છે. સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ આ વાવની બાંધણી '' મારુ ગુર્જર '' શૈલીમાં એનું શિલ્પાયન થયું છે. ૬૫ મીટર એની લંબાઈ, ૨૦ મીટર પહોળાઈ અને ૨૭ મીટર ઊંડાઈ ધરાવતી આ કલાત્મક સૌન્દર્યમય દુનિયા આજે એક હજાર વર્ષ પછી પણ સૌના મન મોહિ લે છે. એ વખતના શિલ્પીઓએ પથ્થરોમાં સ્ત્રી સૌન્દર્યના અનેક રૂપો – સ્વરૂપોને સંવેદનાત્મક રીતે કંડારીને નિર્જીવ પથ્થરોમાં પ્રાણ પૂર્યા છે. અને આવી અદ્વિતીય, અદભુત, અપ્રિતમ વિશ્વ પ્રસિદ્ધ રાણ કી વાવના ૧૨૨ ચિત્રોને આર્ટ ટાઈટલ બોર્ડ પેપર ઉપર કંડારીને ચિત્રકારના ફોટા – પરિચય આપીને પ્રગટ થયેલો આ ગ્રંથ કલા સાધનાનું શ્રેષ્ઠ તીર્થધામ બની રહે છે.

આ કલાગ્રંથમાં કુલ ૪૫ ચિત્રકારોએ પોતાની કલાભાવનાને રંગ અને રેખાના વૈભવ થકી અંકિત કરી છે. જેમાં સૌથી નાની ઉંમરના ચિત્રકાર

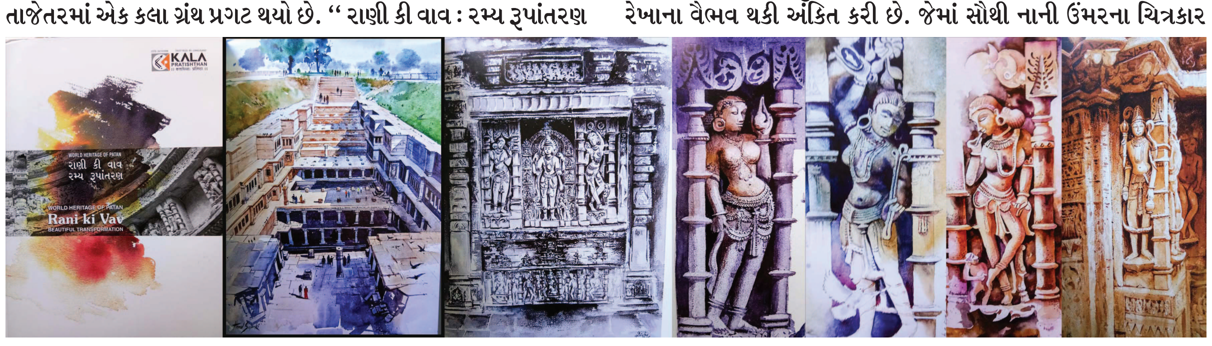

હરપાલસિંહ ઝાલા (૨૧ વર્ષ) અને સૌથી મોટી ઉંમરના સુરેશ રાવલ (૬૬ વર્ષ) ના ચિત્રો આ કલાગ્રંથમાં સમાવિષ્ટ છે. આ બધા ચિત્રોની વિશેષતા એ છે કે એમાં રંગોની સાથે સાથે શિલ્પના વળાંકો અને કલાનો લય ભળેલો હોવાથી એ ચિત્રો એકદમ જીવંત લાગે છે. ઓરિજનલ શિલ્પોનું દેહલાલિત્ય, અંગભંગિમા કેનવાસ પર એકદમ રંગબદ્ધ અને ભાવબદ્ધ રીતે કંડારીને સૌ ચિત્રકારોએ પીંછીનું અને રંગોનું ગૌરવ વધાર્યું છે. અહીં કોઈ ચિત્રને આછા વાદળી રંગનો શેડ આપીને એમાં પ્રતીક્ષાના ભાવો દર્શાવાયા છે તો કોઈ ચિત્રમાં સમી સાંજનો આછો કેસરી રંગ પૂરીને શૃંગાર અને શૌર્યનું મહિમાગાન કરાયું છે. ક્યાંક રંગો દ્વારા સૂર્યપ્રકાશ પાથરીને કેનવાસ પર પથ્થરોને તેજોમય બનાવાયા છે. તો વળી ક્યાંક આકાશના રંગો પણ પથ્થરોમાં કોમળતા ભરી દે છે. રાણ કી વાવના પથ્થરો, પગથિયા, સ્તમ્ભો અને પડછાયાઓ દ્વારા દરેક ચિત્રકારે પોતાની પીંછીનું કરતબ બતાવ્યું છે. દીવાલની મજબૂતાઈ, સ્તમ્ભ ઉપરના ગર્ભગૃહોની બારિક પીંછીગરી, અપ્સરાઓના દેહલાલિત્યના વળાંકો, ઉભાર અને માંસલતા એકદમ જીવંત રીતે રંગમય કરી છે. જે જોતા જ જોનારની આંખોમાં અને મનમાં શૃંગારની રંગોળીઓ ચિતરાવા લાગે છે.

અહીં ચિત્રકારોએ રાણ કી વાવના જુદા જુદા એંગલથી ચિત્રો દોરીને એના સૌન્દર્યને રેખાંકિત કર્યું છે. વળી વાવના બાહ્ય સૌન્દર્યની સાથે સાથે પથ્થરોના આંતરિક સૌન્દર્યના જુદા જુદા પરિમાણો ચિત્રિત કરીને સૌના મન મોહિ લીધા છે. કેમ કે અહીં ભારતીય સ્ત્રીના સૌન્દર્યની, કલા, સંવેદના અને શૃંગારની કાવ્યમય, રંગમય પ્રસ્તુતિ છે.

અહીં માત્ર રેખાચિત્રો નથી પણ પથ્થરના સૌન્દર્યને કેનવાસ પર ઉતારી એમાં વિવિધ રંગો ભરીને એના ભાવવિશ્વને ખૂલ્લું મૂકવામાં આવ્યું છે. અહીં ઘણાય ચિત્રો અસ્સલ ડિઝીટલ ફોટો જેવા હૂબહૂ બન્યા છે. તો ઘણા ચિત્રોને અંધકાર અને અજવાસના ગર્ભમાં ચિત્રિત કરીને મનહર બનાવાયા છે. ક્યાંક પીંછીના રંગીન લસરકાઓ એવી રીતે થયા છે કે જાણે પથ્થર પર કોતરાયેલ, કેનવાસમાં કંડારાયેલ પૌરાણિક અપ્સરાઓ સાચ્ચે જ નૃત્ય કરવા લાગશે એવું લાગે છે.

રાણ કી વાવને અહીં સંપૂર્ણ રીતે રંગ અને રેખાબદ્ધ કરીને એને ગ્રંથસ્થ કરવામાં આવી છે. અહીં વિવિધ રંગો દ્વારા પથ્થરની શિલ્પકલાનું શ્રેષ્ઠ રીતે સન્માન થયું છે. રંગો પણ કોઈ કૃતિમાં પ્રાણ પૂરી શકે છે એનું આ કલાગ્રંથ ઉત્તમ ઉદાહરણ છે. ગ્રંથરૂપે કેનવાસી કાગળ પર પ્રસ્તુત થયેલ અહીં ૧૨૨ અદભુત ચિત્રો રાણ કી વાવના હજારેક વર્ષના ભવ્ય ભુતકાળને, એના સૌન્દર્યને, શાસ્ત્રોક્ત પરંપરાને અને ગુજરાતની અસ્મિતાને સૂપેરે પ્રસ્તુત કરે છે. કેમ કે ચિત્રોમાં બારિકાઈથી કરેલી રંગપુરણી – રેખાઓની લયબદ્ધતા અને ચિત્રકારના મનમાં ઉમડતા સંવેદન સરોવરના ત્રિકોણી સંગમથી આ તમામ ચિત્રો આપણા મન મસ્તિકમાં સતત ગૂંજતા રહે છે. વાવમાં રહેલી વિશાળ મૂર્તિઓને અહીં એ જ ભવ્યતા સાથે રંગ અને ભાવબદ્ધ તથા સ્તંભો ઉપરના બારિક શિલ્પકર્મને અહીં કેનવાસ પર એટલી જ બારિકાઈથી રંગબદ્ધ કરવામાં આવેલ છે. તો વળી પૌરાણિક પથ્થરોને એકદમ જીવંત બનાવતા રંગોનું અદભુત મિશ્રણ અને પીંછીની કમાલ આ ચિત્રકલાને સર્વશ્રેષ્ઠ બનાવે છે.

હજારેક વર્ષ પહેલા શિલ્પકલા દ્વારા પથ્થર પર અંકિત કરાયેલ દેવાંગનાઓ, અપ્સરાઓના દેહસૌન્દર્યને આ સૌ ચિત્રકારોએ પોતાના મનના ભાવ અને પીંછી પર વિવિધ રંગો લયબદ્ધ રીતે કેનવાસ પર ઉતારી જીવંત કરીને કલાની પૂજા – આરાધના કરી છે. પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

આ કલાગ્રંથના પ્રાગટ્ય ટાણે પૂજ્ય મોરારિબાપુ, વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદી, મુખ્યમંત્રીશ્રી વિજય રૂપાણી તથા અન્ય મહાનુભાવોના શુભ સંદેશ પણ આ કલાગ્રંથમાં પ્રગટ કરાયા છે. વળી અહીં ૪૫ ચિત્રકારોના ફોટા, પરિચય મુકીને એમને સન્માન આપવામાં આવ્યું છે પરંતુ ચિત્રકારોના ફોટા સામે જ એમના ચિત્રોને પણ જો મૂકવામાં આવ્યા હોત તો સોનામાં સુગંધ ભળી હોત. કેમ કે ચિત્ર જોયા પછી ચિત્રકારની ઓળખ લેવા અનેક પૃષ્ઠો આગળ પાછળ ફેરવવા પડે છે. આમ છતાંય આ કલાગ્રંથનું ટાઈટલ, અંદરના પૃષ્ઠો પણ ૩૦૦ ગ્રામના ટાઈટલમાં વપરાતા લેમિનેટેડ પૃષ્ઠો પર આ શિલ્પ - ચિત્રકલાની સૌન્દર્યાનુભૂતિ પરમ સુખ અને શાંતિનો અનુભવ કરાવે છે.

ગુજરાતની અસ્મિતા, કલા, સંસ્કાર અને સંસ્કૃતિને વિશ્વ વ્યાપી બનાવવા માટે સાહિત્ય, સંગીતની સાથે આવા કલાગ્રંથોનો પણ ખૂબ જ મોટો ફાળો છે. આ કલાગ્રંથો દ્વારા જ આપણી આ કલાઓ, અસ્મિતા, સંસ્કૃતિ સદીઓ સુધી વિશ્વની તમામ સભ્યતામાં ગૂંજતી રહેશે.

- 9426060601.india@gmail.com

પાકિસ્તાન ને પછડાટ - સેનાને 'અભિનંદન'...!

રજળપાટ
અજય ઉપાધ્યાય

''...ભારતીય શુરવીર વિંગકમાન્ડર અભિનંદન ને ભારતકી જમીન પર કદમ રખ્ખે...'' શુક્રવારે લાંબા ઈન્તેઝાર પછી રાત્રે લગભગ ૯ વાગે આ સમાચાર જેવા ન્યુઝચેનલ્સની સ્ક્રીન પર ફ્લેશ થયા કે આખાયે દેશમાં હર્ષ, આનંદ અને ઉલ્લાસનું એક મોજું ફરી વળ્યું. બહાદુર વિંગકમાન્ડર અભિનંદનની રેકોર્ડ કહી શકાય ગણતરીના કલાકોમાં થયેલી ઘરવાપસી સાથે ભારતીય સેના, ભારતીય પ્રજા અને ભારતસરકારની પાકિસ્તાન પર સૈન્ય અને કુટનીતિક વિજયગાથાનો એક અધ્યાય આ સાથે સુખરૂપ સમાપ્ત થયો. સુખરૂપ એટલા માટે કે હલકટ અને ગંદી રાજનીતિમાં માહિર પાકિસ્તાનનો કોઈ ત્યાં સુધી ભરોશો નથી કરતું કે જ્યાં સુધી અભિનંદન ભારતીય સીમામાં પાછો આવી જાય.

''...આમેય ઉરી પછી ભારતીય શુરવીરોએ કરેલી સર્જીકલ સ્ટ્રાઈક એ વાતનું ઉદાહરણ છે કે આપણી સેના ચોક્કસ બદલો લેશે જ. બની શકે કે આ વખતે સર્જીકલ સ્ટ્રાઈક હવાઈ એટેકના સ્વરૂપમાં હોય શકે છે...'' હજુ ગયા રવિવારે આ જ કોલમમાં આ શબ્દો લખ્યા ત્યારે ગળા સુધી ખાતરી હતી કે પુલવામા એટેકનો બદલો આપણી સરકાર અને સેના બંને ચોક્કસ લેવાના જ. સી, કોઈ સેના અને સેનાના પરાક્રમોને સરકારની નીતિઓ અને સરકારની છૂટથી દુર રાખતું હોય તો એનાથી મોટું કોઈ મૂરખ નથી કેમકે આખરે તો સેનાના એટેકના પ્લાનને સરકારની લીલી ઝંડીની જરૂર પડે જ છે અને આ વાત ચાહે લાદેન હોય કે સદામ કે પછી જગતમાં ક્યાય પણ થતી લશ્કરી કાર્યવાહી હોય એ બધામાં દેખાઈ આવેલ જ છે એટલે ચોક્કસપણે પાકિસ્તાનની સીમામાં જઈને જૈશના કેમ્પને તબાહ કરવામાં જેટલી સલામને પાત્ર અને જેટલી શૂરવીરતા સેનાની છે એટલી જ શાબાશી સરકારને પણ આપવી જ પડે. અને સરકારની સટીક નિર્ણાયકતા અને દેશની રક્ષા કરવા માટે લશ્કરી કાર્યવાહીની ખુલ્લી છૂટની પુષ્ટિ દુનિયાભરના દેશોએ પણ કરી છે.

ખેર, વાત રાજકીય બને એ પહેલા જુઠ્ઠા પાકિસ્તાનને જે રીતે એક પછી એક બધા જ મોરચે જોરદાર ઝાપટો પડતી રહી એ વધુ નોંધનીય છે. ભારતીય સેનાએ અદમ્ય સાહસ બતાવીને પહેલા તો બાલાકોટ પર એટેક કર્યો એ અને એ પછીથી મીગ-૨૧ જેવા ટેકનોલોજીમાં ડીગ્રેડ લડાકુ વિમાનથી પીછો કરીને એફ-૧૬ જેવા આધુનિક વિમાનનો શિકાર કર્યો એ બંને બનાવો સેનાના ચોપડે સુવર્ણઅક્ષરે લખાઈ ચુક્યા છે. અને એનાથી પણ આગળ વધીને બહાદુર અભિનંદનની શોર્યગાથા સેના અને દેશ માટે એક મિસાલ બની ગઈ છે. પાકિસ્તાની સરહદમાં પડ્યા પછીથી લઈને આર્મી કેમ્પમાં પણ અભીનંદને જે મુસ્તેદી, વીરતા અને સ્થિરતાનો પરચો બતાવ્યો છે એના માટે આ બહાદુર ફોંજી શત શત સલામને પાત્ર છે. કેમકે ટીવી પર પણ જે રીતે ભૂતપૂર્વ લશ્કરી ઓફિસરો કહી રહ્યા હતા એ મુજબ આવા કિસ્સામાં પાકિસ્તાન એની નાપાક હરકતો ભૂતકાળમાં બતાવી ચુક્યું છે અને અભિનંદનના કિસ્સામાં પણ એવો ડર હતો જ.

પણ. ભલે દેશમાં રહેલા અમુક સો કોલ્ડ લીબરલોને ગમે કે ના ગમે પણ ગણતરીના કલાકોમાં અભિનંદનને પાછો હિન્દુસ્તાન લાવવામાં સરકારે કરેલા પ્રયત્નોની તારીફ કરવી જ રહી. નો ડાઉટ જીનીવા સંધી મુજબ આજે નહિ તો કાલે અભિનંદનને પાકિસ્તાને પાછો આપવો જ રહ્યો હતો પણ ભૂતકાળમાં પાકિસ્તાનમાં પકડાયેલા આપણા વીર જવાનોને કેટલા દિવસો ગોંધી રખાયેલા. કેટલી યાતનાઓ આપવામાં આવેલી એની મીડિયામાં જાહેર થયેલી માહિતીઓને જોતા ભારત સરકારનો અભિનંદનના મામલામાં જોરદાર અને ત્વરિત કુટનીતિક વિજય તો થયો જ છે. જગતભરમાં પાકિસ્તાનને એકલું પાડી દેવામાં આવ્યું એટલું જ નહિ પણ ચીન જેવા એના પરમ મિત્ર પણ મભમ રહ્યા અને ઈસ્લામિક દેશો જેવા એના જોડીદારો પણ આ બાબતે ભારતની સાથે રહ્યા. મોદી સરકારની વિદેશનીતિ અને મોદીના વિદેશપ્રવાસોના આંકડાઓ જાહેર કરતા વિપક્ષોને અભિનંદન મામલે જગતભરના દેશોએ આપેલું સમર્થન જોરદાર વળતો જવાબ જ ગણી શકાય. આફ્ટરઓલ સજ્જડ સરકારી પીઠબળથી જ કોઈ પણ સેના આવા પરાક્રમો કરી શકતી હોય છે બાકી ભૂતકાળમાં ભારતમાં થયેલા આતંકવાદી હુમલાઓ વખતે સેનાને પુરતી તૈયારી હોવા છતાં છૂટ નહોતી જ મળેલી..!

સૌથી અગત્યની વાત એ રહી કે અત્યાર સુધી કુપ્રચાર કરતા અને બડાશો હાંકતા પાકિસ્તાનના એક એક જૂઠનો સેના અને સરકારે પર્દાફાશ કર્યો. તોડી પડાયેલા એફ-૧૬ના મામલે જુઠ બોલતા પાકિસ્તાનને પુરાવા આપીને અમેરિકાની નજરોમાં પણ ગુનેગાર સાબિત કરી શક્યા. કુપ્રચાર ચલાવતી પાક ચેનલોએ પકડાયેલા ભારતીય શુરવીરો અને તોડી પડાયેલા ભારતીય લડાકુ વિમાનો વિષે સાંજ પડતા પડતા તો પોતાનું જ થુકેલું ચાટીને સાચું બોલવું પડ્યું. બાલાકોટ પર ભારતીય સેનાએ કરેલા એટેકને ખારીજ કરતા પુરાવાઓ પાકિસ્તાને આપવાની વાત કરેલી પણ હજુ સુધી એ આપી શક્યું નથી જ્યારે સામે છેડે ભારતીય સેનાએ પોતાની પાસે બધા પુરાવા છે અને જરૂર પડ્યે બતાવાશે એ કહી બતાવ્યું. ' અમારી સેના સજાગ હતી પણ અંધારું હતું એટલે અમે ભારતીય પ્લેનને રોકી શક્યા નહિ' કે પછી 'મીડિયાને બાલાકોટ લઈ જઈશું પણ હવામાન બરાબર નથી '.. કે પછી 'ભારતના બે વિમાનો તોડી પાડ્યા' જેવા પાકિસ્તાની જુઠાણાઓ એમના જ સમાચાર માધ્યમો અને ઓફિસરોએ ફેરવી તોળ્યા.

એકબાજુ જગતભરમાં ભારતની કાર્યવાહીને સમર્થન મળ્યું, પાકિસ્તાનના એક પછી એક જુઠાણા ઉઘાડા પડ્યા અને પાકિસ્તાનને ખુદને ભારતીય સેના હજુ વધુ એટેક કરશે એની સોલીડ બીક લાગ્યા પછીથી ઈમરાને સંસદમાં 'પીસ ગેશ્ચર 'નું નાટક કરવું જ પડ્યું, જો કે એનો પણ ભારતે એમ કહીને જોરદાર જવાબ આપ્યો કે 'આ કોઈ ઉપકાર નથી, અભિનંદન પાછો આપવો જ પડે અને એ પણ કોઈ શરત વગર' અને ભારત વીર અભિનંદનને કોઈ શરત વગર પાછો લાવીને જ રહ્યું. પાકિસ્તાનની આબરુની ધજ્જિયા એના દેશમાં અને દુનિયામાં ઉડી. આ લખનારે પાક ન્યુઝ ચેનલ્સ પર ભારત વિરુદ્ધ સતત અપ્રચાર, નિમ્ન ભાષા અને ટોટલ જુઠ્ઠી વાતો સતત ચાલતી સાંભળતી-જોઈ છે. અમેરિકા, ચીન ના જોર પર અને ભારતમાં ચલાવતા આટલા વર્ષો જુના આતંકવાદી નેટવર્કને ભરોશે પાકિસ્તાને અકડ રહેવાની કરેલી બધી જ કોશિશ ભારતીય સેના અને સરકારે ધૂળચાટતી કરી દીધી એટલું જ નહિ પણ ભારતીય સીમામાં આવીને પાકિસ્તાની ફાઈટર પ્લેનોએ કરેલા હુમલાને ગંભીરતાથી લીધો છે અને એનો યોગ્ય જવાબ આપવામાં આવશે એવું સ્પષ્ટ કહી દીધું છે ત્યારે પાકિસ્તાન પાસે અત્યારે તો પૂછડી દબાવીને બેસવા સિવાય કોઈ આરો નથી જ.

એનો અર્થ એવો પણ હરગીઝ નથી કે વાત પૂરી થઈ ગઈ કેમકે પાકિસ્તાન કાશ્મીરમાં સળીઓ ચાલુ જ રાખશે પણ હવે બદલાયેલી સ્થતિ એ છે કે ભવિષ્યમાં જો બીજું પુલવામા થશે તો સેના અનેકો બાલાકોટ પાકિસ્તાનમાં સર્જશે એ પાક્કી વાત છે. આ લખાય છે ત્યારે જ પાક વિદેશમંત્રીએ જૈશનો હાથ પુલવામાંમાં નથી એમ કહીને ભારતની મુખ્ય માંગ ત્રાસવાદ વિરુદ્ધ એક્શનને ઓર હવા આપી દીધેલ છે અર્થાત આવનારા સમયમાં ભારતીય સેના પાકિસ્તાન સ્થિત જૈશ કે બીજા સંગઠનો વિરુદ્ધ ચોક્કસ કાર્યવાહી કરશે જ અને હવે તો જગત જમાદારોએ પણ ભારતની એ વાત સ્વીકારી છે કે ત્રાસવાદ વિરુધ એટેક કરવામાં ભારત કાઈ ખોટું નથી કરતું. અણુબોમ્બ, આતંકવાદીઓ અને ભારતને ભરી પીશું ની ધમકીઓ આપી અત્યાર સુધી ભારતને બેકફૂટ પર રાખનાર પાકિસ્તાનની બધી હવા સૈન્ય અને રાજકીય બંને મોરચે એક ઝાટકે નીકળી ગઈ છે. પાકિસ્તાન એક જ ફટકામાં જમીન પર આવી ગયેલ છે અને હજુ પણ ના આવ્યું હોય તો આવનારા સમયમાં ભારતીય સેના લાવી ને જ રહેશે.

વિસામો :

''ઇમરાનખાન 'પીસ ગેશ્ચર' તરીકે હાફીઝ અને મસુદ ને ક્યારે મોકલો છો ? કે પછી એના માટે પણ અમારે મિરાઝ જ મોકલવા પડશે...??''

- એક વોટ્સઅપ મેસેજ